

ДОСВІД СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ СТРУКТУР ЩОДО ПРОЯВІВ ТЕРОРИЗМУ В ІНШИХ ДЕРЖАВ СВИТУ

ШАПОВАЛОВА І.О. - кандидат юридичних наук, доцент кафедри державно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

УДК 343.341

В статті отражен опыт зарубежных правоохранительных институций в предотвращении террористической деятельности. Раскрыты основные стратегические подходы антитеррористической деятельности и нормотворческая практика ряда зарубежных стран. Предложены пути использования зарубежного опыта в отечественной антитеррористической деятельности.

Ключові слова. Тероризм, терористичні загрози, антитерористична діяльність, сили охорони правопорядку.

Протягом XIX-XX століть тероризм пройшов шлях від одиничних випадків до високоорганізованих груп, які функціонують не лише в одній країні. На думку експертів, на сьогодні в різних країнах світу існує понад сто наймасштабніших терористичних організацій, що підтримують між собою тісні зв'язки. За усю історію людства тероризм ніколи не привертав стільки уваги, як нині, коли терористичні акти становлять таку суспільну небезпеку, та є небезпечними за формами свого прояву та за методами, які застосовуються терористами.

Збільшення розриву між соціальними групами як у середині країн, так і в міжнародному масштабі, швидка зміна технологічних поколінь, глибока комерціалізація всіх сторін життя сучасного суспільства, що призводить до занепаду морально-духовних основ – все це сприяє активізації тероризму у світі. Особливістю цього явища на сьогодні є все більше зростання тероризму

політичного, релігійного та кримінального, тероризму внутрішньодержавного та міжнародного [1, с. 46; 2].

Думки про наявність серйозних загроз з боку міжнародного тероризму для безпеки держави та окремих громадян все активніше промовляються як у вітчизняній [3–10], так і в зарубіжній науковій літературі [11–19]. Так, Г. Дж. Берман звертає увагу на те, що світова спільнота, система світового права, що його супроводжують, права людини та справедливість знаходяться під загрозою екстремістів різних світових культур [20, с. 13]. Масштабні акти міжнародного тероризму вимушують національні органи державної влади розробляти та вживати дієві заходи по боротьбі з тероризмом, пов'язані з внесенням змін до національного законодавства низки країн з відповідним обмеженням прав і свобод громадян [21, с. 461].

Раніше тероризм не був таким глобальним феноменом, але останніми роками відбулася його глобалізація та універсалізація. Він охоплює різні країни і регіони світу, змінюючи форми прояву та методи терористичної діяльності. Центр терористичної активності переміщувався від країн Латинської Америки, Японії, Туреччини, Іспанії та Італії.

Світовий досвід по боротьбі з тероризмом свідчить, що боротьба з цим негативним явищем лише на рівні однієї країни не має жодних перспектив. Тому, незважаючи на різноманітні прояви тероризму й екс-

тремізму, більшість країн світу вже усвідомлює небезпеку цих явищ, як загрозу їх внутрішній та зовнішній безпеці. Загроза безпеці особистості, суспільству і держави обумовила більшість країн світу до розробки та прийняття законодавства по боротьбі з тероризмом і створенню спеціальних антитерористичних підрозділів.

Не повторюючи змісту першого розділу нашого наукового дослідження коротко проілюструємо розвиток терористичних акцій на прикладі кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Так, у 1894 р. італійський анархіст вбив французького президента Саді Крано. У 1897 р. інший смертельно поранив Єлизавету Австрійську. У 1900 р. вбито короля Італії Умберто І, а у 1901 р. – президента США Уільяма Мак-Кінлі [22, с. 3]. Наведене свідчить про те, що тероризм давно став глобальною проблемою для політиків, спецслужб та правоохоронних органів різних країн, що стикаються з низкою правових, організаційних, матеріально-технічних проблем, які створюють перешкоди щодо ефективної роботи по запобіганню, виявленню та припиненню тероризму.

В.Є. Петрищев зазначає, що багато зарубіжних країн світу з метою протидії тероризму створюють нормативно-правову базу антитерористичної спрямованості [23, с. 11]. Такий шлях протидії тероризму є ефективним, тому вважаємо, що для підвищення рівня ефективності боротьби з тероризмом, Україні необхідне запровадження комплексного, систематизованого антитерористичного законодавства, яке б повністю відповідало сьогоденню та не суперечило міжнародно-правовим нормам (див., наприклад, КК ФРН [24]).

Першими почали приймати нормативні акти по боротьбі з тероризмом : США (Закон «Про боротьбу з тероризмом і про ефективність Закону про вищий захід покарання», 1996 р.), Іспанія (Закон «Про боротьбу з тероризмом», 1987 р.), Франція («Про боротьбу з тероризмом і посяганнями на державну безпеку», 1986 р.), Великобританія («Про запобігання тероризму», 1989 р.), Федеративна Республіка Німеччина («Про боротьбу з тероризмом», 1986

р.) [25, с. 17]. Прийняття вказаних законів було зумовлено перш за все з великою кількістю фактів вчинення терористичних актів. Отже, перейдемо до аналізу антитерористичної діяльності деяких країн світу.

Провідні позиції в антитерористичній діяльності посідають США. Саме ця держава має «Національну стратегію протидії тероризму» та «Національний план дій», який визначає цілі, поставлені перед урядом США в царині протидії терористичним загрозам, розмежовує сфери відповідальності федеральних міністерств та відомств в цій сфері та визначає для кожного з них перелік пріоритетних завдань.

Після терактів 11 вересня 2001 р. у США прийнято закон від 26 жовтня 2001 р. «Про надання додаткових повноважень спеціальним службам у сфері боротьби з тероризмом», який значно розширив нормативно-правові межі здійснення оперативної діяльності. Спрощена процедура отримання санкції на проведення оперативно-технічних заходів, зокрема на контроль телефонних розмов та зняття інформації з технічних каналів зв'язку. В обґрунтуванні завдань оперативно-технічних заходів достатньо вказати, що цей захід необхідний для проведення розслідування, направлено на захист від міжнародного тероризму або іноземної розвідувальної діяльності. Поліції надано право затримувати нелегальних мігрантів, підозрюваних у здійсненні терористичної діяльності, строком до семи днів без пред'явлення обвинувачення [26, с. 396–397; 27].

Основним органом у сфері боротьби з тероризмом відповідно до Директиви Президента США № 39 1995 р. є Міністерство юстиції, а безпосередніми організаторами цієї діяльності визначені Федеральне бюро розслідувань (далі – ФБР), Департамент кримінальних злочинів, Служба імміграції та натуралізації, Управління по боротьбі з незаконним розповсюдженням наркотиків.

Ця директива встановлює, що ФБР є провідним оперативно-слідчим органом та наділене всіма повноваженнями щодо боротьби з тероризмом на території США. Одним із специфічних повноважень ФБР є провадження за спеціальними згодами

президента щодо арешту осіб, які переходять за межами США, терористів, які здійснили тяжкі злочини проти американських громадян, об'єктів або інтересів, а також їх примусової доставки у США [28].

У Великобританії закон «Про протидію тероризму», прийнятий у 2006 р., встановлює більш жорсткі заходи, до них зараховано: затримання від 14 до 28 діб, кримінальна відповідальність за підбурювання і прославлення тероризму, терористичні дії, здійснювані не лише на території сполученого королівства, але й за її межами. Правоохоронним органам надано право проводити огляд (обшук) будь-якої власності, що належить чи знаходиться під контролем підозрюваних, насамперед у внутрішніх водах Великобританії. Крім того, правоохоронним органом згідно з зазначеним законом надано право обмежувати в не судовому порядку переміщення і контакти осіб, підозрюваних у тероризмі, шляхом їх утримання під домашнім арештом без права залишати житло протягом 18 годин. Пізніше, ця норма переглядалася колегією лордів-суддів, яка є (вищою) судовою інстанцією Великобританії на зразок її відповідності основним правам і свободам та підтвердила її законність, встановивши дане обмеження в межах 16 годин [26, с. 388-389]. Наведений факт доводить правильність суджень щодо введення до КУпАП [29] статті 18827 «Невиконання в районі проведення анти-терористичної операції законного розпорядження особи, що проводить зазначену операцію».

Крім законодавчого закріплення анти-терористичних заходів, Великобританія має спеціальні формування, до компетенції яких належить боротьба з тероризмом. Ці анти-терористичні підрозділи входять до складу регулярних збройних сил. Серед них провідне місце посідає Британська спеціальна повітряна служба (Special Air Service, або SAS), яка створена за задумом офіцера британського командос Девіда Стерлінга, котрий у 1940 р. запропонував операцію по знищенню авіації «Оси» в Лівії силами підрозділу з 65 осіб [30, с. 35].

На початку 70-х років ХХ століття в одному з полків SAS було виділено спеці-

альне формування для анти-терористичної діяльності Counter Revolution Warfare Squadron – CRW. Основний анти-терористичний загін SAS є командою спеціальних проектів, близько 80 осіб (чотири загони по 20 осіб). Кожний черговий взвод містить у собі підрозділ спостереження, снайпера та групу захвату. Також у складі SAS є відділ досліджень операцій, який зобов'язано вирішувати тактичні питання по боротьбі з тероризмом та розроблювати спеціальні обладнання. До бойової підготовки співробітників SAS входить: тренування з використанням зброї, прийомів рукопашного бою у ході тренувальних циклів. Всі заняття проводяться в умовах, максимально наближених до бойових [30, с. 18-19].

Ще одним представником розвинутого анти-терористичного законодавства є Італія. Так, відповідно до закону Італії «Про боротьбу з тероризмом», істотно спрощені процедури прийняття рішень судовими органами щодо блокування рахунків недержавних організацій, підозрюваних у зв'язках з терористами, і одержання санкції на негласний слуховий контроль їх переговорів. Компетентним органам надано право на застосування без обмеження запису систем аудіо- і відеоконтролю, встановлених на приватних і державних об'єктах. Одне з визначальних місць для оперативності у складних ситуаціях, пов'язаних із протидією злочинності, відіграє закон Італії від 15 лютого 1980 р. «Про термінові заходи з охорони демократичного порядку і громадської безпеки», який надав компетентним органам право у деяких випадках отримувати за телефоном у прокурора санкцію на проведення обшуку чи на арешт [26, с. 392-393].

Правоохоронна система Італії має в своєму складі низку спеціальних підрозділів, до яких належить спеціальна штурмова група Корпуса Карабінерів (Gruppo Intervento Speciale GIS) та тактичний підрозділ державної поліції (Nucleo Operativo Centrale di Sicurezza NOCS).

Спеціальна штурмова група є спеціальним підрозділом, який здійснює проведення анти-терористичних операцій, звільнення заручників, боротьбу з угонами літаків,

викраденням людей, особливо небезпечними злочинцями. МВС Італії може доручити цьому спецпідрозділу проведення операцій щодо звільнення заручників у літаках, кораблях, потягах, автобусах і в будівлях. Їх пріоритетним завданням є прикриття чи захист життєво важливих об'єктів від терористів і забезпечення безпеки при проведенні міжнародних зустрічей.

Тактичний підрозділ державної поліції, засновано МВС Італії у 1974 р. як спеціальний мобілізаційний підрозділ по боротьбі з тероризмом. Він бере активну участь у боротьбі проти незаконних озброєних формувань, організованої злочинності й тероризму на території Італії. Основними функціями цього підрозділу є: силове звільнення заручників у випадку, якщо інші засоби не є ефективними; проведення тактичних операцій у сільському і міському секторі з метою захоплення і нейтралізації терористів і кримінальних злочинців, які знаходяться у розшуку; тактична підготовка офіцерів поліції; забезпечення безпеки та захист VIP – персон [30, с. 34-35].

Іспанія є прикладом, коли система національного законодавства не містить у собі спеціального закону, що регламентує боротьбу з тероризмом. Порядок діяльності правоохоронних органів країни та обмежування прав підозрюваних у тероризмі визначається кримінальним кодексом. Проте це суттєво не вплинуло на створення ефективної антитерористичної безпеки.

На початку 70-х років ХХ століття, коли почалися негативні тенденції у вигляді терористичних актів по всьому світу, Іспанія не стала винятком. У країні почалося зростання тероризму національних меншин. Ідеологія тероризму орієнтувалася на марксизм, маоїзм та інші доктрини. Терористи діяли у більшості національних районів Іспанії. Одним з найнебезпечніших, який існує і до сьогодні є «Країна Басків і Свобода» – ЕТА – сформована у 1962 р. на з'їзді лівих націоналістів, які мали на меті створення самостійної держави. У 1960-х рр. вони розпочинають практику вибухів поліцейських дільниць, казарм, залізничних станцій та колій, замахів чиновників. Саме це змусило уряд Іспанії ініціювати створення спеціаль-

них підрозділів, які мали змогу ефективно боротися з цим негативним явищем.

Основним антитерористичним підрозділом іспанських спецслужб є група спеціальних операцій (GEO, Grupo Especial para los Operaciones). Вона була сформована іспанським урядом як поліцейський антитерористичний підрозділ, у якому проходять службу висококваліфіковані спеціалісти спецслужб Іспанії. Спеціальний підрозділ GEO входить до складу Національної поліції Іспанії.

Значний час підготовки GEO займає відпрацювання індивідуальних та групових тактичних дій у кризових ситуаціях (штурм будівлі, літака, морського судна, автомобіля), навчання мистецтву та застосування рукопашного бою. Досвід проведення спеціальних операцій свідчить, що оперативна обстановка часом змушує бійців штурмової групи здійснювати силове затримання терористів із застосуванням прийомів рукопашного бою.

Однією з важливіших функцій GEO є охорона посольств Іспанії в умовах надзвичайного стану та в деяких випадках забезпечення безпеки вищих посадових осіб [30, с. 42-44].

Значний досвід боротьби з тероризмом має Ізраїль. Останнім часом пріоритетними напрямками держави в цій сфері стали: розвідка, оперативні можливості щодо контртероризму та захисту. Здійснення розвідки ґрунтується на людському факторі, а не на технічній розвідці. Прикладами контртерористичної стратегії Ізраїлю є рейди до Тунісу та вторгнення до Лівану у 1982 р.

Для протидії терористичним акціям у структурі Служби безпеки Ізраїлю створено орган «Шабак», на який покладаються завдання з контролю за здійсненням встановленого для територій, які постійно є об'єктами скоєння терористичних актів, режиму та недопущення проникнення на території Ізраїлю терористичних груп через смугу припинення вогню. При надходженні інформації про знаходження у тому чи іншому районі осіб, підозрюваних у терористичній діяльності, група співробітників «Шабак» у складі 4–5 осіб у штатському проникають туди та вживають заходів щодо

затримання терористів або їх знешкодження [28, с. 245-246].

Однак у структурі служби безпеки Ізраїлю існує ще один спеціальний контртерористичний підрозділ під назвою «Саєрет Миткаль», який відрізняється надзвичайною агресивністю, високою мобільністю, вмінням ініціативно мислити в оперативній ситуації [28, с. 31]. Прикладом участі цього підрозділу в боротьбі з тероризмом є проведена 4 липня 1976 р. операція «Джонатан» по звільненню єврейських заручників, які утримувалися палестинськими та західнонімецькими терористами в угандійському аеропорту Ендебс [28, с. 246].

У межах даного підрозділу вважаємо за доцільне детально проаналізувати досвід боротьби з тероризмом який мається у РФ.

РФ зіткнулася з внутрішніми проявами тероризму ще за часів існування Російської імперії. Про це свідчать історичні події, коли група активістів протягом майже 60-ти років здійснювала замах на державних діячів. Подібні факти відбувалися і під час існування СРСР, коли здійснено невдалі спроби терористичних актів проти перших осіб держави. Нині в РФ також відбуваються подібні випадки, однак вони вже направлені не проти керівників держави, а населення країни (вибух житлового будинку у м. Каспійську, внаслідок чого загинуло 68 осіб з них – 21 дитина; вибух житлового будинку в м. Москва у 1999 р тощо) [31, - с. 322-323, 331].

Наприкінці ХХ століття Росія пережила велику кризу, в 1990-х роках набула розвитку організована злочинність, що створила сприятливі умови для розвитку терористичної діяльності. Це змусило законодавців розширити сферу правового регулювання протидії тероризму та прийняти 25 липня 1998 р. першого Закону РФ «Про боротьбу з тероризмом» [32].

Однак, цей закон мав певні суттєві недоліки. У ньому не було врегульовано ряду питань щодо розширення прав суб'єктів, які здійснюють боротьбу з тероризмом, загальної профілактики тероризму як самостійної галузі правового регулювання. У результаті цього профілактика тероризму стала розглядатися як допоміжний засіб, а

пріоритетною стала боротьба з організаторами та виконавцями терористичних актів [34, с. 45-46].

У 2006 р. було прийнято новий Федеральний закон РФ «Про боротьбу з тероризмом» [34; 35], який мав більш повне визначення тероризму як ідеології насилля та практики впливу на прийняття рішення органами державної влади, органами місцевого самоврядування або міжнародними організаціями, пов'язані з залякуванням населення та (або) іншими формами протиправних насильницьких дій.

Новий закон з профілактики тероризму вже визначався як пріоритетний напрямок діяльності держави. Протидія тероризму дотепер розглядається як діяльність держави і суспільства по трьох основних напрямках: профілактика тероризму – це виявлення і усунення причин, які породжують терористичні акти; боротьба з тероризмом – це спеціальні заходи по виявленню, запобіганню, припиненню, розкриттю і розслідуванню терористичних актів; мінімізація та (або) ліквідація проявів тероризму.

Також у зазначеному законі переглянута державна система протидії терористичної діяльності. Раніше ст. 6 Федерального закону РФ «Про боротьбу з тероризмом» 1998 року [32] виділяла особливу групу органів державної влади, які безпосередньо беруть участь у боротьбі з тероризмом, однак у ході проведення адміністративної реформи структура органів виконавчої влади перетворилася на динамічну, значно змінивши функції, завдання і мету діяльності, вказаних органів. Це неминуче призводить до зміни й у системі суб'єктів протидії тероризму [35].

Ч. 4 ст. 5 цього Закону містить норми, які регулюють процес координації діяльності органів державної влади з органами місцевого самоврядування щодо протидії тероризму. Це міжвідомчі антитерористичні комісії і комітети, які створюються на різних рівнях влади в РФ. Слід зауважити, що ці комісії довели свою ефективність при проведенні відповідних заходів, які направлені на попередження та припинення терористичних актів у регіонах РФ.

Відповідно до чинного законодавства

провідну роль у антитерористичній системі РФ відіграє Президент РФ, який визначає: основні напрями державної політики в сфері протидії тероризму; встановлює компетенцію федеральних органів виконавчої влади, керівництво діяльністю яких він здійснює, по боротьбі з тероризмом; приймає рішення у встановленому порядку про використання за межами території РФ формувань Збройних Сил РФ і підрозділів спеціального призначення для боротьби з терористичною діяльністю, здійснюваною проти РФ чи громадян РФ або осіб без громадянства, постійно проживаючих у РФ. Це свідчить про те, що Президент формує антитерористичну систему й може активізувати її роботу, провести реорганізацію системи суб'єктів чи делегування повноважень тому чи іншому суб'єкту протидії тероризму, виходячи зі складності ситуації в країні. Саме Укази Президента РФ є одними з головних нормативно-правових актів, що створюють антитерористичну систему РФ. Так, наприклад, Указом Президента РФ від 15.02.2006 №116 створено Національний антитерористичний комітет, до складу якого включені керівники майже всіх органів виконавчої влади. Також згідно з цим указом можуть створюватися антитерористичні комісії, завданнями яких є координація діяльності та мінімізація і ліквідація наслідків тероризму органами виконавчої влади та іншими органами (органами місцевого самоврядування, адміністрацією підприємств державної форми власності тощо).

Одним з провідних суб'єктів протидії тероризму є МВС РФ, яке є органом виконавчої влади, що здійснює функції по розробці й реалізації державної політики та нормативно-правовому регулюванню у сфері внутрішніх справ. У зв'язку з проведенням реформування структури МВС РФ провідну роль в антитерористичній системі відіграє Департамент по протидії екстремізму, який створено відповідно до Указу Президента РФ від 6 вересня 2008 р. № 1316 та наказу МВС РФ від 31 жовтня 2008 р. № 940 [36]. Розглядуваний підрозділ створено на базі Департаменту з організованою злочинністю і тероризмом. Такі структурні зміни міністерства обумовлені

тим, що ДБОЗТ дублював функції кримінального розшуку та служби боротьби з економічною злочинністю. Відповідно до указу, Департамент виконує функції головного оперативного підрозділу у системі МВС РФ по боротьбі з екстремізмом, а також забезпечення безпеки осіб, які підлягають державному захисту.

Основними завданнями ДПЕ МВС Росії є:

- участь у формуванні державної політики, встановленої сфери діяльності;
- участь у вдосконаленні нормативно-правового регулювання у встановленій галузі діяльності;
- організація боротьби зі злочинами екстремістського спрямування;
- організаційно-методичне управління підрозділами по протидії екстремізму головних управлінь МВС РФ по федеральним округам, міністерствам внутрішніх справ, головних управлінь, управлінь внутрішніх справ по суб'єктам РФ, управлінь внутрішніх справ на залізничному, водному та повітряному транспорті, управлінь (відділів) внутрішніх справ у закритих адміністративно-територіальних утвореннях, на особливо важливих та режимних об'єктах.

Такі суттєві реформи свідчать, що загальноприйнятний зміст поняття «тероризм» і «екстремізм», які сприймаються суспільством як синоніми, є різними поняттями. Так, згідно зі ст. 205 КК РФ [37], тероризм – це здійснення вибухів, підпалів чи інших дій, створення небезпеки загибелі людей або настання інших суспільно-небезпечних наслідків, якщо ці дії здійсненні з метою порушення громадської безпеки, погрози населення, або здійснення впливу на прийняття рішень органів влади. А під злочинами екстремістського направлення, згідно зі ст. 2821 КК РФ [37] (організація екстремістського співтовариства), розуміється злочин, здійснений за мотивами політичної, ідеологічної, расової, національної чи релігійної ненависті, або за мотивами ненависті чи ворожнечі у відношенні якої-небудь соціальної групи.

Звідси бачимо, що екстремізм є більш широким поняттям, на відміну від тероризму, яке поєднує не лише тактично сплано-

вані терористичні акції з використанням сучасних технічних засобів, зброї тощо, але й більш розповсюджені, оскільки масові організовані акції націоналістів, футбольних фанатів, релігійних фанатиків з використанням не тільки бомб, зброї, але й ножів, бейсбольних біт, пляшок з горючими речовинами тощо. Українське національне законодавство, на жаль, не має норм, які б встановлювали визначення екстремізму та не встановлювали відповідальності за цей вид суспільно небезпечної діяльності. Тому вважаємо за доцільне – встановити відповідальність за прояв екстремізму та розробити проект Закону України «Про протидію екстремізму», що підвищить профілактику злочинів терористичного характеру.

Для протидії проявам екстремізму та тероризму до структури МВС РФ входять спеціальні підрозділи, до завдання яких є застосування заходів боротьби з тероризмом та організованою злочинністю. До цих спеціальних підрозділів належать: ЗМОП, СВШР, ЗМСП. Основними підрозділами, можливості яких застосовуються у боротьбі з тероризмом, є ЗМОН та СВШР. Співробітники цих підрозділів проходять підготовку аналогічну іншим підрозділам, що беруть участь у боротьбі з тероризмом та організованою злочинністю. У програму підготовки входить навчання спуску на мотузці, по стіні споруди або десантування з вертольоту на землю, застосування огнестрільної зброї, рукопашного бою та інших видів бойової та спеціальної підготовки [31, с. 27-29]. У разі виникнення надзвичайної ситуації кримінального характеру, до яких можна віднести злочини терористичного спрямування, як правило, організується проведення спільної контртерористичної операції з використанням сил і засобів спеціальних підрозділів швидкого реагування.

Підсумовуючи вищенаведене зазначимо, що іноземний досвід в сфері протидії терористичним проявам може бути використаний національним законодавцем та правоохоронними органами (силами охорони правопорядку). Ефективне вирішення цього завдання можливе на підставі обґрунтованої концепції, що передбачає пріоритетні напрями, найбільш прості

шляхи та засоби її впровадження в діяльність правоохоронних органів України, а також перспективні наслідки запровадження іноземного досвіду.

Література:

1. Мосов С. Война или мир – выбор за человечеством : Монография. – К. : Изд. дом «Румб», 2007. – 300 с.;
2. Кашкаров О. О. Норми міжнародного права як джерело протидії організованій злочинності / О. О. Кашкаров // Кримськ. юрид. вісн. – Сімферополь, 2009. – Вип. 2 (6). – С. 57–63.
3. Кубальський В. Н. Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / В. Н. Кубальський. – К., 2007. – 20 с.
4. Семикін М. В. Кримінальна відповідальність за створення терористичної групи чи терористичної організації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / М. В. Семикін. – Х., 2004. – 22 с.
5. Новікова Л. В. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / - Л. В. Новікова. – К., 2007. – 22 с.
6. Іванов Ю. А. Міжнародно-правове регулювання боротьби з тероризмом у сучасних умовах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Міжнародне право» / Ю. А. Іванов. – К., 2000. – 22 с.
7. Ліпкан В. А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України : Монографія. – К. : Текст, 2003. – 600 с.
8. Кузніченко С. О. Управління органами внутрішніх справ в особливих умовах, викликаних аномальними явищами техногенного та природного характеру (організаційно-правові питання) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Кузніченко С.О. – Х., 2001. – 223 с.
9. Басов А. В. Адміністративно-правовий режим надзвичайного стану : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Басов А.В. – Х.,

2006. – 201 с.

10. Спаський А. С. Правовідносини за участю органів внутрішніх справ у надзвичайних ситуаціях: теоретико-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Спаський А.С. – Х., 2007. – 287 с.

11. Васильева Л. Н. Транснаціональні преступления и угроза национальной безопасности России (конвенционные механизмы противодействия) / Л. Н. Васильева // Журнал российского права. – 2005. – № 10. – С. 112–121.

12. Устинов В. В. Международный опыт борьбы с терроризмом: стандарты и практика. – М. : Юрлитинформ. – 2002. – 508 с.

13. Никифоров Б. С. Английское законодательство военного времени о защите государства и обеспечении внутренней безопасности / Б. С. Никифоров // Советское государство и право. – 1946. – № 2. – С. 78–84.

14. Пилипенко А. Н. Правовые институты чрезвычайного режима во Франции / А. Н. Пилипенко // Институты конституционного права иностранных государств. – М. : «Городец-издат». – 2002. – С. 464–475.

15. Прянишников Е. А. Чрезвычайный режим в ФРГ / Е. А. Прянишников // Институты конституционного права иностранных государств. – М. : «Городец-издат». – 2002. – С. 475–492.

16. Тимошенко И. Г. Правовые институты чрезвычайного режима в Канаде / И.Г. Тимошенко // Право и экономика. - 1996. - № 21-22. - С. 102-108.

17. Терещенкова Н. Ю. Правовые институты чрезвычайного режима в Польше / Н.Ю. Терещенкова // Институты конституционного права иностранных государств. – М. : «Городец-издат». – 2002. – С. 446–463.

18. Маилян С. С. Административно-правовые режимы в теории административного права и практике государственного управления правоохранительной деятельностью : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.14 / С.С. Маилян. – М., 2002. – 284 с.

19. Bonner D. Combating terrorism in the 1990s : The role of the prevention of terrorism (Temporary provisions) act. – L. : Publ. Low, 1989. – 212 p.

20. Берман Г. Мировое право: экуменическая юриспруденция святого духа / Г. Берман // Представительская власть – XXI век: законодательство, комментарии, проблемы. – 2005. – № 1. – С. 12–20.

21. Пчелинцев С. В. Ограничения прав и свобод граждан в условиях особых правовых режимов: методология, теория, практика : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.01; 12.00.02 / Пчелинцев С.В. – М., 2006. – 545 с.

22. Гуров А. И. Зарубежный опыт анти-террористической деятельности : Учеб. пособие / [Под ред. докт. юрид. наук, проф.- А. И. Гурова] – М. : ВНИИ МВД России, 2001. – 43 с.

23. Петрищев В. Е. Заметки о терроризме / В. Е. Петрищев. - М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 288 с.

24. Уголовный кодекс Федеративной Республики Германии. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003. – 524 с.

25. Ныриков С. А. Мировой опыт борьбы с терроризмом / С. А. Ныриков, В. П. Голубев, М. В. Гучетль : Аналитич. обзор. – М. : ВНИИ МВД России, 2003. – 52 с.

26. Горбунов Ю.С. Терроризм и правовое регулирование противодействия ему : Монография / Юрий Горбунов. – М. : Молодая гвардия, 2008. – 460 с.;

27. Буткевич С. А. Досвід США щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом / С. А. Буткевич // Учен. зап. Таврич. нац. ун-та им. В. И. Вернадского. Сер. «Юрид. науки». - Т. 21 (60). – № 1. – 2008. – С. 68–74.

28. Миллер Д. Коммандос: Формирование, подготовка, выдающиеся операции спецподразделений. – Мн. : Харвест, 1997. – 512 с.

29. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 8073-Х. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=80731-10>

30. Логачев Н. Г. Специальные подразделения полиции стран Европы : Метод. пособие / Н. Г. Логачев, Е. Е. Синявская, С. В. Терещенко, А. Г. Торяник. – Сумы, 2005 – 63 с.

АНОТАЦІЯ

У статті відображено досвід зарубіжних правоохоронних інституцій у запобіганні терористичній діяльності. Розкрито основні стратегічні підходи антитерористичної діяльності та нормотворча практика низки зарубіжних країн. Запропоновано шляхи використання зарубіжного досвіду у вітчизняній антитерористичній діяльності.

SUMMARY

The article reflects the experience of foreign law-enforcement institutions concerning the prevention of terroristic activity. The work also discloses the main strategically approaches to anti-terroristic activity, as well as legislative expertise of the range of foreign countries. The article suggests some ways to use international experience in national anti-terroristic activity.

31. Устинов В. В. Россия: 10 лет борьбы с международным терроризмом. – М. : ЗАО «Олма Медиа Групп», 2008. – 544 с.

32. О борьбе с терроризмом : Федеральный закон Российской Федерации от 25 июля 1998 г. // Собр. зак-ва Рос. Фед. – 1998. – № 31. – Ст. 3808.

33. Емельянов В. П. Террористический акт и акт терроризма: понятие, соотношение и разграничение / В. П. Емельянов // Законность. – 2002. – № 7. – С. 44–46.

34. Гирько С. И. Комментарий к Федеральному закону «О противодействии терроризму» (постатейный) / [С. И. Гирько, М. Ю. Воронин, М. В. Назаркин, А. Р. По-

пченко, С. Н. Мешалкин]. – М. : ЗАО Юстицмеформ, 2007. – 88 с.

35. О противодействии терроризму : Федеральный Закон Российской Федерации от 6 марта 2006 г. № 35-ФЗ.

36. Про отдельные вопросы Министерства внутренних дел Российской Федерации : Приказ Министерства внутренних дел Российской Федерации от 31 октября 2008 г. № 940.

37. Уголовный кодекс Российской Федерации // Собрание законодательства Российской Федерации. – 1996. – № 25. – Ст. 2954.